

ЛЕОНИД ЛЕНЧ
ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА
РЕАЛИЗМА

Превод от руски: София Бранц, 1980

chitanka.info

Крача си оня ден пеша по улица „Горки“, обмислям сюжет за нов разказ (в движение мисълта тече добре, само не бива човек много да се задълбочава, че може да се блъсне в стълб и да отнесе някоя цицина на челото, ако не и упрек за натъкмено съдържание — но вече от критика!) и внезапно дочувам току до ухото си:

— Отдавна не сме се виждали!

Оглеждам се — Иван Петрович Сливкин, стар мой познайник.

— Иван Петрович! Добър ден, скъпи мой! Откъде така? Какво ви води насам?

— Минавам пътем! Сума време вървя след вас, все си мисля вие ли сте, не сте ли?

Гледам Иван Петрович и ми прави впечатление, че целият някак е излинял, свил се такъв. На времето какъв беше, не човек, ами орел, а сега гласът му ласкаво трепка, очите му едни кисели.

— Какво ви е, Иван Петрович, мили, как сте със здравето?

— За здраве, здрав съм, но... разни неприятности!

— И много ли са сериозни?

— Общо взето, не! По-скоро да!... Общо взето, търся работа!

— Ама как! Да не би...

— Да, вече съм свободна птица. Понеже Фьодор Павлович... се сгромоляса! А пък аз се намерих под руините. Това е логиката на нещата!

— Иван Петрович, защо да не влезем в ей това кафене например, ще поседим на топличко и всичко ще ми разкажете. А?

— Ще ви се да изстискате от мен някой сюжетец? Добре, да влезем!

С Иван Петрович Сливкин се бях запознал в един областен град, в който ходех по мои литературни работи. Беше помощник на местното началство и му беше излязло име на всесилен човек. Точно така се говореше за него: „Сливкин всичко може!“. И наистина, само да вдигне слушалката на един от многобройните си телефони и да каже с приятния си бас: „Сливкин се обажда!“ — за минути урежда и най-трудната работа, отваря всякакви врати, осигурява си покровителството на когото пожелае. И на мен беше правил някои дребни услуги за намиране на кола, на билети за влака.

Седнахме, пихме кафе (Иван Петрович категорично отказа някое по-мъжествено питие. „Отивам в един... личен състав, ще взема да им

дъхна — ще си кажат: «Пияница!»), запалихме и тогава много внимателно го подпитах:

— И как стана това... Иван Петрович?

Не ми отговори веднага. Позамисли се, избълва гъсто кълбо дим. После изрече умислено:

— Спомняте ли си картината «Последният ден на Помпей»? Та и у нас горе-долу същото... Само че там е рухнал цял град, а при нас само един човек. Но какъв?! Колос! Грамада! И най-важното, заради някаква си дреболия! Е, общо взето, работата не излезе много дребна. Но отначало точно така ни се видя: дреболия!

Помолих Иван Петрович да уточни мисълта си.

— Рухна поради любовта си към изкуството! — изрече Сливкин и въздъхна.

Помълчахме. Лека сянка на печал надвисна над високото му плешиво чело.

— Всичко толкова добре му вървеше, направо песен! — продължи Сливкин разказа си. — И по едно време му хрумна да се самопоздрави. Онези горе, докато се наканят... Ако изобщо се наканят. Та той решил, така да се каже, да прояви твърда инициатива отдолу. Тогава възникна въпросът как да бъде поздравен. И Фьодор Павлович реши: по линия на изкуството. Тогава възникна нов въпрос: кое изкуство? В нашия град имаме най-различни изкуства, за всеки вид са отпуснати съответните средства. Например можеше да поканим местните драматурзи да напишат за Фьодор Павлович някоя пиеса на тема борбата за градското благоустрояване и после да се играе в областния театър. Но след трезво обмисляне този проект бе отхвърлен.

— Защо така, Иван Петрович?

— Ами, първо, много време отива за писането; второ, че после дълго се решава съдбата на пиесите; и трето, много често вече грешат тези театри и драматурзи. Ако не е едно, ще е друго. Ту ще пуснат някоя пошлост, ту ще объркат конфликта, ту ще окепазят всичко от поправки: по време на репетициите почнеш сценичен живот като един положителен Фьодор Павлович, а на сцената се появяваш като някоя отрицателна бабишкера Фьодора Павловна — шестдесет и пет годишна и с брадавица на носа... Както и да е, обмислихме го и го отхвърлихме. Тогава се хванахме за музиката. Дали да не бъде съчинена някоя тържествена кантата без думи, само така, акорди?

Имаме си композитори в града, имаме си и музиканти изпълнители. Но Фьодор Павлович се изказа категорично против музиката. Понеже нямаше слух, хич не беше по музиката. Някой път, както се разхождаше из кабинета си, вземе да си тананика «Прелетни птици летят», а то излиза «Щиглецо, къде си бил?...». И всички мелодии ги караше на «Щиглец»... Накрая решихме да се спрем на живописиста... И естествено, кому бе възложено да осигури всичко?

— На вас! «Сливкин всичко може!» — не можах да се удържа аз.

— Точно така! — сериозно подхвана Иван Петрович. — Но слушайте сега каква бъркотия стана после! Обадох се в местното художествено студио, повиках хората, обясних им задачата. Трима отказаха, двама изразиха съгласието си да получат аванс. С ръководителя им проведох отделен разговор, помолих го да ги наблюдава бдително. Защото, ще знаете, сред художниците се случват най-различни хора. Някои взимат аванса и веднага се отдават на творческа пауза, която може да трае с години. За един пауза, а за отговорника по кредитите неприятности с Държавен контрол...

Иван Петрович отново се умълча. Облакът на челото му се сгъсти и сякаш потъмня. Разбърка с лъжичка изстиналото си кафе, отпи една глътка.

— Да не би художниците да са ви изиграли някой номер? — попитах го аз с искрено — уверявам ви! — съчувствие.

— За изиграване, изиграха ме — отвърна Сливкин, — но не в този смисъл, в който вие мислите. Всичките картини бяха нарисувани съвсем навреме. И приемната комисия ги оцени отлично. С една дума, всичко тип-топ! Взехме решение да уредим изложба с обсъждане. Дадох нареждане на отдела по изкуствата, оповестихме обществеността — и направихме големия удар! Отначало всичко тръгна направо чудесно. Паркетът лъщи, навсякъде живи цветя... Поканените другари важно-важно крачат из салоните, разглеждат картините и само бръмчат като пчели: Жу-жу-жу-жу!“... И Фьодор Павлович там, точно под разкошния си портрет в половин ръст с позлатена рамка, мижи, ще прощавате, като сит котарак, от кеф. А отсреща на стената окачена една картина, наречена „Голямото събитие“. А събитието следното: миналата година бяхме открили в работническия квартал на града новата баня (много красива сграда в мавритански стил). И художникът беше отразил на платното този

вълнуващ миг и на преден план беше поместил представителната фигура на Фьодор Павлович. До тази картина една друга, наречена „Празник на зеленината“ и посветена на озеленяването на града: как Фьодор Павлович собственоръчно засажда някаква вейка. След това едно голямо платно „Почивен ден“. Картината представляваше нашата речица по залез, брези, трева (чудни красоти има към нас, нали знаете), а на брега Фьодор Павлович по бяла риза, седнал на тревичката, лови костури. И така нататък, все в този дух.

Посетителите обиколиха всички зали, насладиха се на картините, побъбриха. И ги поканихме на обсъждането.

Отначало им пуснахме един критик от отдела по изкуствата за настройка. Онзи се държа екстра, всичко каза, както си му е ред. Спомена за реализма, не пропусна и традициите на передвижниците, похвали гамата от багри и разнообразната тематика и за десерт много майсторски отвори дума за заслугите на Фьодор Павлович. Чак му ръкопляскаха. После се изказа ръководителят на студиото — не беше лошо, мина и това. И тогава, вместо да приключим и да свършим дебатите, кой ме дявол караше (аз бях председател) да подканя публиката: няма ли желаещи сред другарите посетители да се изкажат?

И гледам един Ратников, депутат в райсъвета, стругар в завод „Восток“, веднага вдига ръка. Критикар, остър език — втори такъв няма в града! Как да не му дам думата? Трябваше да му я дам. Излиза напред, оправя си очилата, размърдва си мустака — същинска хлебарка! И като зацепва по скоростния метод!

„Аз, вика, макар и да не съм критик като първия оратор, но също искам да кажа от гледна точка на реализма. Ще започна от банята. Банята, вика, е много красива, художникът много правилно я е нарисувал. Но явно той самият не ходи на баня (смях сред публиката), иначе щеше да знае, че тази красива баня работи само два дни от седмицата, другите пет не работи. Банята, вика, бе предадена за експлоатация с много дефекти, въпреки нашите сигнали лично до Фьодор Павлович, и сега ние, жителите на работническия квартал, не се къпем, ами направо се мъчим. Така че от гледна точка на реализма тази картина трябва да се нарисува иначе: хората дошли да се къпят, а на тревата табелка: «Днес банята не работи!». И там, сред народа, вика, да се намира и Фьодор Павлович с клонките под мишка и с мъка на лицето. И тази картина може да се нарече: «Малко, но неприятно

събитие». (Смях в залата, ръкопляскания, а стругарят цепи ли, цепи!) Сега, вика, от гледна точка на реализма ще кажа за картината «Празник на зеленината». То наистина бяха големи празници във връзка с озеленяването в нашия район, обаче грижа за дърветата — никаква. Фьодор Павлович, вика, също пристигна в квартала за празника и дори посади това моливче — тук художникът няма грешка, точно така си беше, както го е дал — но каква полза? Ами вие, Фьодор Павлович (а онзи по-черен от облак, от очите му хвърчат мълнии и право в мен!), поне още веднъж и без никакви празници, просто и скромно, по болшевишки, да бяхте посетили работническия квартал, да бяхте се позаинтересували какво е станало с вашите насаждения. Защото от десетте фиданки само три са се раззеленили, останалите седем и досега си стърчат като моливи... И накрая, вика, да спомена и за картината «Почивен ден». Тази е хубава картина, а от гледна точка на реализма дори е много полезна. Да се благодарим на другаря художник! Сега ще знаем вече къде да открием Фьодор Павлович поне през почивните дни, че да му кажем нашите нужди и беди. Защото, вика, през приемните му часове е почти невъзможно да влезем при него: «Сливкин не пуска никого!». И за още по-голям реализъм ме сочи с пръст? (Сред публиката общ смях и ръкопляскания, преминаващи в овации.) Накратко, страшен скандал! След Ратников се заобаждаха и други оратори. Взеха думата и художниците... дето не бяха получили аванс. И като се посипаха разни грозни думи: «подмазвачество», «задушаване на самокритиката» и така нататък и тям подобни. Нали разбирате! Вестниците писаха, стигна и до бюрото на градския комитет на партията и като се почна! Фьодор Павлович се срути като подкосен, че покрай него и още някои. И мен здравата ме удариха. Да-а-а! Такива ми ти работи!“

Опитах се да окуража Иван Петрович, да го поуспокоя, но сами виждате — какво можех да му кажа?

Разговорът ни не вървеше. Платих и излязохме.

Мълчешком стигнахме до ъгъла. Иван Петрович спря и каза:

— Аз съм натам, към улицата.

Сбогувахме се. Сливкин задържа ръката ми, погледна ме в очите и додаде:

— Знаете ли какво се сещам сега? Че все пак трябваше да хванем композиторите! Да видим кой щеше да се оправи в онази стихия от

звуци: кого прославят и величат? Дали древногръцкия герой с неговите подвизи и сражения? Дали някой отговорен администратор... и неговите заслуги в областта на градското благоустрояване? Сигурно дори такива остри езици като нашия Ратников нямаше да се оправят. Пък може и да се оправят... от гледна точка на реализма... Да-а-а! Такива ми ти работи. Е, останете със здраве, отивам да си търся работа.

И тръгна надолу по улицата с приведени рамене, като тътреше тежките си галоши. Никакъв орел вече, но още не и чучело на орел, ами нещо... средно.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.